

Täysistunto

Torstai 25.2.2021 klo 16.02—19.46

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 249/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ne edustajat, jotka eivät tähän keskusteluun aio osallistua, siirtykää jatkamaan muita keskusteluja ulko-ovista ulos ja tarpeeksi kauas. — Ministeri Saramo, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.03 Opetusministeri Jussi Saramo (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuslain muutoksia koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan kahta erillistä muutosta. Molempien esitettyjen varhaiskasvatuslain muutosten tavoitteena on varhaiskasvatuksen laadun parantaminen sekä lainmukaisen toteutuksen turvaaminen.

Ensimmäinen muutos koskee päiväkodin henkilöstömitoituksesta poikkeamista koskevan pykälän täsmentämistä. Eduskunta on lausumassaan edellyttänyt, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstömitoituksesta poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin.

Nyt esitetyllä täsmennyksellä tarkennetaan varhaiskasvatuslain 36 §:n soveltamista. Voimassa oleva varhaiskasvatuslain 36 § mahdollistaa mitoituksesta poikkeamisen vain lapsen hoitoaikoihin liittyvistä syistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedossa on, että pykälä on koettu vaikeaselkoiseksi ja että varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksesta poikeetaan henkilöstön poissaolotilanteessa esimerkiksi koulutuksen, vuosiloman, sairausloman tai lomautuksen takia. Varhaiskasvatuslain 36 §:ään esitetään lisättäväksi uusi, tarkentava momentti: ”Poikkeaminen 35 §:ssä tarkoitetusta suhdeluvusta ei ole sallittua henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä.”

Varhaiskasvatuslain 36 §:n täsmennys ei käytännössä muuta vallitsevaa oikeustilaa. Esitetty täsmennys ei siten ole uusi velvoite varhaiskasvatuksen järjestäjille tai yksityisille palveluntuottajille. Jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan päiväkodin henkilöstömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä, kun pykälän sanamuoto mahdollistaa vain lapsen hoitoaikoihin liittyvät syyt.

Toisessa muutoksessa ehdotetaan säädettäväksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuvasta epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta sekä toimenpiteistä ilmoituksen johdosta. Esityk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

sessä ehdotetaan, että jos varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva huomaa lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvan epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan, hänen tulisi viipymättä ilmoittaa siitä varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavalle henkilölle, jotta epäkohtiin tai niiden uhiin voitaisiin tehokkaasti ja nopeasti puuttua. Ilmoituksen voisi tehdä salassapitosäännösten sitä estämättä, jos se on välttämätöntä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvalla epäkohdalla tarkoitettaisiin varhaiskasvatuslain vastaista toimintaa, ei sitä vastoin muita epäkohtia työpaikalla. Epäkohdaksi katsottaisiin esimerkiksi asia tai tilanne, jossa varhaiskasvatuksen tavoitteet tai lapsen hyvinvoinnin, kehityksen tai oppimisen edellytykset vaarantuisivat varhaiskasvatuslain vastaisesti. Ilmoitusvelvollisuus voisi siten koskea kaikkia niitä tilanteita, joissa toimitaan varhaiskasvatuslain tai sen tavoitteiden toteutumisen vastaisesti tai olosuhteet voivat johtaa sellaiseen tilanteeseen, esimerkiksi jos varhaiskasvatuksen tilat eivät olisi terveellisiä, turvallisia tai eivät vastaisi lapsen yksilöllisiin tarpeisiin tai jos varhaiskasvatuksen henkilöstön määrästä ja mitoituksista poikettaisiin lainvastaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia. Sääntelyn tarkoituksena olisi tehostaa varhaiskasvatukseen kohdistuvaa valvontaa ja turvata lainsäädännön antamalla tuella se, että varhaiskasvatuksen henkilöstö kertoisi havaitsemistaan epäkohdista tai ilmeisen epäkohdan uhista. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä ei kuitenkaan ehdoteta erillistä sanktiota. Ilmoituksen laiminlyönti voisi siten rinnastua virka- tai työtehtävien laiminlyönnistä aiheutuviin seuraamuksiin. Velvollisuus epäkohdista ilmoittamiseen tulisiikin ensisijaisesti nähdä varhaiskasvatustoiminnan kehittämisen työkaluna.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu.

17.07 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Olemme tänään kuulleet, että joudumme ottamaan tiukempia keinoja käyttöön koronan hillitsemiseksi. Pidän erittäin tärkeänä, että tämän kulkutaudin torjunnan ohella hallitus katsoo myös eteenpäin koronan jälkeiseen aikaan. Jo hallitusneuvotteluiden päätyttyä keväällä 2019 saatoimme olla tyytyväisiä siihen linjaan, jonka hallitus otti lasten, nuorten ja perheiden suhteen. Hallitus on jo ehtinyt päättää monista toimista, joilla voidaan vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Tällä tavalla voidaan ehkäistä ennalta ongelmien syntymistä ja voidaan myöskin vähentää raskaampien ja kalliimpien palveluiden tarvetta.

Muutamina näistä hyvistä hallituksen päätöksistä mainitsen harrastamisen Suomen mallin, joka tuo lapsille ja nuorille maksuttoman harrastuksen koulupäivän yhteyteen, asiakasmaksulain uudistuksen, joka vapauttaa alle 18-vuotiaat poliklinikkamaksuista, monilapsisten perheiden ja yksinhuoltajaperheiden lapsilisien korotuksen, varhaiskasvatusmaksujen alentamisen, korkeakoulujen aloituspaikkojen ja koulutusalojen lisäämisen sekä perhevapaaudistuksen, joka antaa äideille ja isille lisää joustoja perhevapaiden pitämiseen ja säilyttää perheillä myös valinnanvapauden lastensa hoitomuodon suhteen.

Arvoisa puhemies! Jotkut tuntuvat pitävän varhaiskasvatusta jonkinlaisena automaattisena korjauskeinona lasten ja nuorten ja perheiden ongelmiin. On selvää, että moni hyötyykin varhaiskasvatuksesta, mutta mielestäni on silti rohjettava myös kysyä, miksi lasten, nuorten ja perheiden ongelmat ovat merkittävästi kasvaneet samaan aikaan, kun varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut. Tämä ei tarkoita sitä, että syy olisi varhaiskasva-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

tuksessa. Ei, vaan ongelmia piilee siinä käytännössä, että paikoin Suomessa perheongelmiin tarjotaan ratkaisuksi pelkkää lapsen tai lasten siirtämistä kotihoidosta päiväkotiin. On muistettava, että lapsen siirto kodin ulkopuolelle ei useinkaan ratkaise perheiden vaikeuksia ja lasten hyvinvoinnin esteitä. Varhaiskasvatuksen ohella huomiota täytyy kiinnittää kotien ja perheiden hyvinvointiin ja vanhemmuuden tukeen. Jos perheessä on esimerkiksi alkoholiongelmia, mielenterveysongelmia, väkivaltaa tai taloudellisia vaikeuksia, tarvitsee perhe myös muuta apua ja tukea.

Arvoisa puhemies! Pidänkin erittäin hyvänä sitä hallituksen linjaa, että sosiaalipolitiikkaa ja sivistyspolitiikkaa katsotaan kokonaisuutena. Lasten kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että samaan aikaan pyritään vahvistamaan niin kotien hyvinvointia kuin varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laatua. Hallitus tekee viisaasti, kun se pitää nyt entisellään vanhempien vapauden valita lapsensa hoitomuoto esimerkiksi päiväkodin, perhepäivähoidon ja kotihoidon välillä. Pieni lapsi tarvitsee ennen kaikkea äidin ja isän rakkautta.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee pyrkiä vahvistamaan lapsen edun toteutumista niin kodeissa kuin varhaiskasvatuksessa. Suomalaiset varhaiskasvatuksen ammattilaiset tekevät työtä sydämellään, ja voin sanoa, että he tekevät ihmeitä huolehtiessaan ja kasvattaessaan lapsiamme. Hekään eivät silti pysty tekemään sellaisia ihmeitä, etteikö työssä näkyisi, jos henkilökuntaa ei ole riittävästi tai jos työolosuhteet eivät ole kunnossa. Siksi yhteiskunnan on huolehdittava, että päiväkodeissa on riittävästi henkilökuntaa ja että ammattilaisilla on muutenkin edellytykset hoitaa työnsä laadukkaasti. Tässä hallituksen esityksessä esitetään varhaiskasvatuslakiin lisättäväksi, että henkilöstömitoituksesta poikkeaminen ei päiväkodissa enää olisi mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että henkilöstölle tulee velvollisuus ilmoittaa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvasta epäkohdasta. Nämä ovat hyviä ehdotuksia työntekijän kannalta, nämä ovat hyviä myös lapsen kannalta ja lapsen edun mukaisia. Nämä ovat myös suomalaisten perheiden etu. Samalla muutokset voivat lisätä houkuttelevuutta varhaiskasvatusalalle, jolla monin paikoin kärsitään työvoimapulasta.

Arvoisa puhemies! Tämä lapsen etua ja varhaiskasvatuksen laatua vahvistava hallituksen esitys on tärkeä. Tiedän, että se saa valiokunnassa sille kuuluvan huolellisen käsittelyn.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.13 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille ja hallitukselle tästä erittäin tärkeästä lakiesityksestä. Kuten esityksen perusteluosassa sanotaan, opetus- ja kulttuuriministeriö ja myös aluehallintoviranomaiset saavat toistuvasti yhteydenottoja varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitusta koskevien säännösten soveltamisen tulkitsemisessa olevista ongelmista. Myös minä ja uskoakseni moni muukin kuntapäättäjä ja kansanedustaja on joutunut samojen kysymysten eteen.

Vaikka varhaiskasvatuslaissa selkeästi sanotaan, että mitoituksesta saa poiketa lyhytaikaisesti vain lapsen hoitoaikoihin liittyvistä syistä, poikkeamisia kuitenkin käytännössä tehdään myös silloin, kun henkilöstöä puuttuu esimerkiksi sairauspoissaolojen tai koulutukseen osallistumisen takia. Lain henkeä siis rikotaan ja säännöksiä sovelletaan väärin, ja nyt on tarkoitus selkeyttää asiaa. Lakiesityksessä asia on kirjattu erittäin yksiselitteisesti toteamalla, ettei suhdeluvusta ole sallittua poiketa henkilöstön poissaolosta johtuvista syistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

Riittävä ammattilaisten määrä varhaiskasvatuksessa on ehdoton edellytys laadukkaalle toiminnalle. Määrän lisäksi tärkeää on myös osaaminen ja ammattitaito. Saan paljon palautetta myös siitä, ettei varhaiskasvatuksessa aina ole riittävästi ammattilaisia, jotka osaavat vastata erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin. Monessa kunnassa tarvitaan nykyistä enemmän varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja, mutta samalla tarvitaan koulutusta kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville erityislasten tukemisesta ja auttamisesta. Esimerkiksi ei autismikirjon lapsia eikä monia muitakaan erityislapsia osata tukea riittävän yksilöllisesti ja heidän toimintakyky oikeuksiaan varmistaen.

Puhemies! Tällä viikolla julkaistussa kansallisessa lapsistrategiassa puhutaan haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaamisesta ja todetaan, etteivät he saa tällä hetkellä aina tarvitsemaansa oikea-aikaista tukea ja apua. Lapsille tarkoitettut palvelut eivät aina ole johdonmukaisesti ja kattavasti saatavilla. Tämä koskee myös varhaiskasvatuksessa olevia lapsia. Ratkaisuksi strategiassa on esitetty muun muassa moniammatillisten työtapojen vahvistaminen ja uudenlaiset yhdessä tekemisen tavat.

Erityislasten ja erityislapsiperheiden oikea-aikaisen tuen puute on tällä hetkellä suuri ongelma, johon tulisi löytää pikaisesti ratkaisuja. Erityislapsiperheiltä saamani palautteiden ja viestien perusteella kukaan ei ota kokonaisvastuuta lapsen ja perheen tukemisesta, vaan heitä pompotellaan taholta toiselle. Perheen uupuessa lapsen tilanne muuttuu vielä hankalammaksi, ja mitä enemmän tilanne kriisiytyy, sen vaikeammaksi ja myös yhteiskunnalle kalliimmaksi asian hoitaminen tulee.

Tämä ongelma on siis ollut olemassa jo ennen koronaa — toimin erittäin paljon erityislapsiperheiden kanssa — mutta epidemia on heikentänyt edelleen tuen ja avun saamista.

Puhemies! Palataan vielä pieneksi hetkeksi tähän lakiesitykseen. Tässä on erittäin tärkeä toinenkin kohta, eli hyvä uudistus nykykäytäntöön verrattuna on myös se, että ennakollisen valvonnan toimenpidevalikoimaan lisätään tämä henkilöstön ilmoitusvelvollisuus, jos työntekijä huomaa lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvan epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ei tällaista velvoitetta ole. Lisäksi lakiesityksessä todetaan, ettei ilmoituksen tehneeseen henkilöön saa kohdistaa vastatoimia.

Uskon, että tämä rohkaisee ammattihenkilöitä puuttumaan asioihin riittävän nopeasti, sillä nyt tämä velvoite tulee lainsäädännöstä ja lainsäädäntö on osa ammattieettistä koodistoa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Ja edustaja Honkasalo.

17.17 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on erittäin tervetullut, sillä sekä päiväkodin henkilöstön mitoituksesta poikkeamista koskevan pykälän tarkentaminen että henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta säätäminen parantavat edelleen varhaiskasvatuksen laatua. Tämä on myös linjassa sen pitkäjänteisen työn kanssa, jota hallitus on tehnyt varhaiskasvatuksen vahvistamiseksi. Varhaiskasvatuksen ryhmäkoot ovat olennainen tekijä varhaiskasvatuksen laadussa. Henkilöstömitoituksesta poikkeaminen vaarantaa varhaiskasvatuksen laadun, eikä se ole myöskään lapsen edun mukaista. Hallituksen esityksellä selvennetään olennaisesti sitä, minkälaisissa tilanteissa henkilöstömitoituksesta voidaan poiketa. Ryhmäkokojen pitäminen kohtuullisina on tärkeää, sillä suuret ryhmäkoot kuormittavat lasten lisäksi kohtuuttomasti myös päiväkotien henkilökuntaa. Työolot

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

ovat palkkauksen lisäksi merkittävä syy, miksi suuri osa alalla työskentelevistä harkitsee alan vaihtoa.

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatus on ennen kaikkea lapsen oikeus. On tärkeää, että lakiin säädetään varhaiskasvatuksen henkilöstön velvollisuus ilmoittaa lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvasta epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta. Laadukas ja lähipalveluna saatava varhaiskasvatus on myös yksi tärkeimmistä keinoista edistää työelämän tasa-arvoa ja erityisesti naisten työssäkäyntiä ja sukupuolten tasa-arvoa.

Olen erittäin tyytyväinen, että hallitus jatkaa varhaiskasvatuksen tukemista. Hallitushan on jo satsannut subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamiseen 17 miljoonaa, ryhmäkokojen pienentämiseen 16 miljoonaa ja varhaiskasvatusmaksujen alentamiseen 70 miljoonaa, ja tämän lisäksi määräraikaiset investoinnit varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan ovat yhteensä 125 miljoonaa. Ja tämän lisäksi on syytä mainita myös kolmiportaisen tuen valmistelu varhaiskasvatukseen.

Arvoisa puhemies! Yksi syy siihen, miksi vanhemmat saattavat jäädä pitkille kotihoiton tuen jaksoille, on osittain siinä, etteivät vanhemmat välttämättä luota, että varhaiskasvatuksen laatu olisi tarpeeksi korkeatasoista. On hyvin tärkeää, että me kaikin keinoin teemme töitä sen eteen, että myös vanhemmat voivat luottaa varhaiskasvatuksen laatuun.

Ja haluaisin lopuksi tästä tuoda esille myös sen, että sen lisäksi, että puhutaan varhaiskasvatuksen laadusta, on siinä rinnalla koko ajan muistettava keskustelu siitä, että tällä hetkellä varhaiskasvatuksen palkat laahaavat pahasti perässä, ja tälle epäkohdalle on syytä pian tehdä jotain. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Koponen, Ari.

17.21 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen henkilöstö on avainasemassa puolustamassa lasten oikeutta asianmukaiseen kohteluun ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Tällä hetkellä henkilöstöllä ei ole velvollisuutta ilmoittaa kenellekään epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta. Myöskään vastatoimien kiellosta ei ole säädetty erikseen laissa. Henkilökunnalla tulee olla velvollisuus puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin ja ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuvasta epäkohdasta. Siksi on tärkeää, että jos varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva huomaa lapsen varhaiskasvatuksen toteutumiseen kohdistuvan epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan, hänen tulisi viipymättä ilmoittaa varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavalle henkilölle, jotta epäkohtiin tai niiden uhkiin voidaan puuttua välittömästi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

17.22 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä siis ehdotetaan säädettäväksi ilmoitusvelvollisuutta varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluville. Ilmoitusvelvollisuus koskisi havaittua epäkohtaa tai sen uhkaa lapsen varhaiskasvatuksen toteutumisessa. Ilmoitusvelvollisuus olisi uusi varhaiskasvatuksen valvonnan ja varhaisen puuttumisen keino, joka osaltaan turvaa lapsen oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Ennaltaehkäisy ja mahdollisimman varhainen puuttuminen ovat inhimillisesti ja taloudellisesti paras tapa toimia. Epäkohtien havaitsemisessa totta kai ensisijaisessa asemassa ovat lasten kanssa työskentelevät. Epäkohtiin tai niiden uhkiin puuttuminen on nopeinta, hel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

pointa ja tehokkainta silloin, kun se tapahtuu siellä, missä epäkohtia tai niiden uhkia esiintyy, tässä ja nyt -ajatuksella.

Puhemies! Ehdotuksessa ehdotetaan, että ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia. Ilmoituksen voisi tehdä salassapitosäännösten sitä estämättä, jos se olisi välttämätöntä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Lisäksi ehdotetaan, että ilmoituksen tehneellä henkilöllä olisi kohtuullisen ajan kuluessa oikeus saada tietää, mitä toimenpiteitä ilmoituksen johdosta on tehty, ja tämä on erittäin tärkeä kohta. Valitettavan usein törmäämme niin varhaiskasvatuksessa kuin kouluissakin tilanteeseen, että kasvattajilla ja opettajilla ei ole hajuakaan siitä, onko huolen ilmaus esimerkiksi sosiaalitoimen suuntaan johtanut mihinkään. On siis ensisijaisen tärkeää, että nyt säädettävä ilmoitusvelvollisuus on matalan kynnyksen toimi eikä sen käyttämistä tarvitse kenenkään jännittää tai pelätä.

Puheenvuoroni loppuksi haluan löytää tämänkin esityksen ytimen. Se liittyy siihen valittavaan tosiasiaan, että lasten maailmassa on lisääntyvää pahoinvointia. Kannan hallitukselle kiitollisuutta siitä, että se on kyllä pontevasti asian tunnistanut. Toimia on osoitettu niin varhaiskasvatuksen kuin perheidenkin tukemiseen. Silti tämänkin esityksen jälkeen meillä pitää olla valmiutta ja tahtoa toimia niin, että lastemme parempi tulevaisuus on politiikkamme keskeistä ydintä. Se vaatii tekoja joka ainoa päivä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Räsänen poissa. Edustaja Kinnunen.

17.25 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomen ensimmäinen kansallinen lapsistrategia julkaistiin tällä viikolla. Se linjaa, miten voimme parantaa lasten oikeuksien toteutumista täällä koto-Suomessa. Erityisesti tulee huolehtia haavoittuvassa asemassa olevista lapsista. Erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja heidän perheitään ei saa pompotella paikasta toiseen. On aika laittaa strategiaa toimeen.

Tämä lakiehdotus on yksi konkreettinen vastaus ja varhaiskasvatuksen kehittämisen työkalu strategiaan liittyen, kuten ministeri Saramo meille kertoi — kiitos siitä. Tässä ehdotetaan säädettäväksi, että varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvalla on velvollisuus ilmoittaa havaitsemastaan epäkohdasta tai epäkohdan uhasta, joka liittyy lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Ilmoituksen tekijään ei saa kohdistaa vastatoimia.

Puhumaan opettelevat lapset eivät osaa kertoa kohtaamistaan puutteista ja ikävistä tapahtumista vanhemmilleen. Henkilökunnan vastuu korostuu. Lapsilla täytyy olla tarpeeksi osaavia hoitajia, jotta hoito ja kasvatus saadaan järjestettyä laadukkaasti.

Poikkeaminen henkilöstömitoituksesta ei ole jatkossa sallittua henkilöstön poissaolojen vuoksi. Henkilöstön vaje kuormittaa nopeasti myös muita työntekijöitä ja vaikuttaa koko yksikön ilmapiiriin ja hyvinvointiin. On tärkeää, että yhteisöissä, joissa ohjataan ja kasvatetaan pieniä lapsia, on avoin ja luottamuksen työilmapiiri, selkeät toimintatavat ja kodinomaiset olosuhteet, joissa työntekijä uskaltaa ottaa myös epäkohdat esille. On tärkeää, että koulutamme riittävästi alan ammattilaisia tähän tärkeään työhön.

Tehdään Suomesta maailman lapsiystävällisin maa, jossa on hyvä perustaa perhe, saada ja kasvattaa lapsia, jossa lapset hoidetaan joko kotona kotihoidon tuen voimin tai laadukkaassa varhaiskasvatuksessamme perheen oman päätöksen ja valinnan mukaan. Pidetään ryhmäkoot kohtuullisina.

Voimme tehdä paljon varhaiskasvatusikäisten ja sitä vanhempien lasten hyväksi. On hienoa, että keskustan johdolla on valmisteltu tätä harrastamisen Suomen-mallia, joka to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

teuttaa osaltaan tätä lapsistrategiaa. Harrastukset ja mielekäs tekeminen tarjoavat lapsille ilon ja onnistumisen kokemuksia ja kavereita. Jokaisella lapsella on perhetaustasta ja asuinpaikasta riippumatta mahdollisuus harrastaa.

Lapsistrategia viitoittaa meille monella tapaa perhemyönteistä Suomea. Meidän kannattaa helpottaa perheen ja työn yhteensovittamista jokaisella suomalaisella työpaikalla. Myös yhteistyö varhaiskasvatuksen ja kodin ulkopuolella työssä käyvien vanhempien välillä on todella tärkeää — ja se, että vanhemmat voivat luottaa varhaiskasvatuksemme laatuun, kuten edustaja Honkasalo edellä totesi.

Lapsistrategian mukaan lapsen hyvinvoinnin pohja on siinä, miten asiat ovat kotona. Koti on lapsen maailman keskipiste. Vanhempien toimeentulo ja perheen palvelut vaikuttavat olennaisesti myös lapseen. Joka seitsemäs lapsi elää Suomessa köyhyydessä. Meidän tulee määrätietoisesti poistaa lapsiperheköyhyys maastamme. On hieno asia, että pienituloisimmat saavat maassamme lapsilleen halutessaan maksuttoman varhaiskasvatuksen. On hienoa, että yksinhuoltajien ja monilapsisten perheiden lapsilisiä on nostettu. Paljon on tehty, mutta paljon on vielä tekemistä.

Jatkamme tämän lain käsittelyä hyvillä mielin sivistysvaliokunnassa puheenjohtajamme Risikon johdolla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Saramo, 1 minuutti.

17.30 Opetusministeri Jussi Saramo (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitos kaikille oikein hyvistä puheenvuoroista. Tämä on laajaa varhaiskasvatuksen parantamisen kokonaisuutta, niin kuin tässä on käynyt ilmi. On lisätty resursseja ja parannettu monesta päästä, mutta on myös voitu tehdä tällaisia uudistuksia, jotka eivät maksa mitään. On tietysti olennaista se, mistä itsekin olen saanut paljon palautetta epäkohdista ja turhautumisesta työntekijöiltä, että epäkohdista tähänkin asti moni on uskaltanut sanoa, mutta tuntuu, että ne asiat eivät etene ja eivät korjaudu, ja moni ei kyllä sitten ole uskaltanut sitä palautetta aina antaa. Ja on ollut tosi tärkeätä kuulla, että eduskunta tukee hallituksen tavoitteita laajasti — tässä kaikki ovat tuntuneet olevan samaa mieltä — ja tällaisia uudistuksia on sen takia ilo tietysti viedä eteenpäin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Nyt, arvoiset edustajat, tätä keskustelua varten varatut 30 minuuttia on käytetty. Asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.31.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.29.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3. käsittelyä. — Ensimmäisen puheenvuoron tässä vaiheessa käyttää edustaja Asell.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

19.29 Marko Asell sd: Arvoisa rouva puhemies! Koronapandemia on pitänyt yhteiskuntaa otteessaan ja aiheuttanut paljon harmia ja vaikeuksia. Hallitus on koko vuoden tehnyt töitä sen eteen, että selviämme tästä koronasta ja että sen aiheuttamat kolhut olisivat mahdollisimman pieniä.

Tänä aikana on tärkeää suojata kaikkein hauraimpia ja heikoimpia, joita erityisesti riskiryhmiin kuuluvat ihmiset ovat. Sen lisäksi, että suojaamme taudilta heikoimpia, on huomioitava myös yhteiskuntamme pienimmät eli lapset, joiden paremman tulevaisuuden eteen tulee erityisesti myös näinä aikoina panostaa. Siksi onkin erittäin hyvä asia, että koronakriisinkin keskellä Marinin hallitus on kyennyt viemään eteenpäin uudistuksia, jotka parantavat lasten, nuorten ja perheiden arkea. Lasten ja nuorten tilanteesta on tullut paljon huolestuttavia uutisia ja tietoja. Nyt onkin vakaasti vietävä heidän tulevaisuuttaan parantavia uudistuksia eteenpäin.

Tämä käsittelyssä oleva hallituksen esitys tarkentaisi päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamisen sääntelyä. Esityksessä ehdotetaan pykälään lisättäväksi uusi momentti siitä, että henkilöstömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että jos varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva huomaa lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvan epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan, hänen tulisi viipymättä ilmoittaa siitä varhaiskasvatuksen toiminnasta vastaavalle henkilölle, jotta epäkohtiin tai niiden uhkiin voitaisiin tehokkaasti ja nopeasti puuttua. Ilmoitusvelvollisuus havaitusta epäkohdasta vahvistaisi lapsen oikeutta saada laadukasta varhaiskasvatusta, joka edistää hänen kehitystään, kasvuaan ja oppimistaan sekä hyvinvointiaan. Ilmoitusvelvollisuus olisi uusi varhaiskasvatuksen valvonnan ja varhaisen puuttumisen keino, joka osaltaan turvaa lapsen oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys jatkaa sitä esitysten ja päätösten ja linjausten sarjaa, jolla lasten ja perheiden arkea parannetaan. Näitä ovat myös äskettäin lausunnonlehteen lähtenyt perhevapaa-uudistus, joka on hallitusohjelman mukainen, ja sitten myöskin juuri julkistettu kansallinen lapsistrategia, jonka tarkoituksena on luoda eri hallinnon alat yhdistävä lapsi- ja perhemyönteinen Suomen visio. Muita tehtyjä merkittäviä lasten ja nuorten elämään vaikuttavia positiivisia päätöksiä ovat jo aiemmin päätetty subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen, ryhmäkokojen pienentäminen varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatusmaksujen alentaminen, kaksivuotisen eskarin kokeilu sekä kolmiportaisen tuen mallin tuominen myös varhaiskasvatukseen. Näillä kaikilla on alle kouluikäisten lasten hyvinvointia edistävä vaikutus. Kolmiportaisen tuen mallilla tuodaan laatua varhaiskasvatukseen ja puututaan ajoissa lasten oppimisvaikeuksiin ja käytöshäiriöihin ja ehkäistään syrjäytymistä. On tärkeää vahvistaa myös perusopetusta, oppilashuoltoa siellä ja varhaista puuttumista oppimisvaikeuksiin. On myös huomioitava entistä enemmän erityislasten tilannetta, ja tarvittavan tuen pitää olla saatavilla. On myös tärkeää, että lasten hyvinvointiin panostetaan viemällä kouluihin lisää liikuntaa harrastamisen Suomen-mallin myötä.

Ja, arvoisa puhemies, kun me saatamme nämä lapset laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja koulun kautta eteenpäin hyvillä perusopeilla ja hyvinvoivina, niin heillä on hyvät valmiudet jatkaa toiselle asteelle. Oppivelvollisuuden laajennuksen myötä, josta eduskunta joulukuussa päätti, turvataan kaikille nuorille aiempaa paremmat mahdollisuudet kouluttautua

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

ja kulkea hyvällä polulla. Lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus. Tehkäämme työtä hyvän tulevaisuuden eteen jatkossakin.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Risikko.

19.33 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä olemme täällä hallituksen esityksen lähetekeskustelussa, ja olen vähän harmissani, että ministeri Saramo ei ole täällä paikalla. Nimittäin kyllä se on ihan oikeus ja kohtuus, että ministeri olisi täällä lähetekeskustelussa paikalla aina, kun esittelee. Minä olen itse sen kokenut, että siinä oppii itsekin paljon, kun käydään niitä keskusteluja ja kansanedustajat esittävät näkemyksiään, vaikka ei vielä mietintövaihe olekaan. Tästä puhemiesneuvosto on muistuttanut hallitusta, että pitäisi olla täällä. Mehän joudumme tekemään näitä aikataulutuksia, eli nytkin oli vain 30 minuuttia, mutta se ei todellakaan tarkoita sitä, etteikö täällä olisi hyvä sitten olla. Muistelenpa vain monia vuosia, kun vasemmistoryhmä on itse sanonut, että on hyvä, että ministeri on paikalla. Toivonkin, että ministerit olisivat täällä paikalla.

Mutta tästä itse hallituksen esityksestä. Sivistysvaliokunnan puheenjohtajana totean, että tämä on mielestäni hyvä. Me emme ole tätä nyt vielä käsitelleet, meillä ei ole vielä ollut kuulemisia, ja tuleeko tähän jotain pientä muutosta, en osaa sitä nyt vielä sanoa, mutta haluan tulla antamaan tälle periaatteellisen tukeni.

Tässähän ehdotetaan muutettavaksi siis varhaiskasvatustalakeja, ja esitys tarkentaisi päivähoidon henkilöstömitoituksesta poikkeamisen alaa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi varhaiskasvatustalakehen kuuluvan velvollisuudesta ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvasta epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta sekä ilmoituksen johdosta tehtävistä toimenpiteistä epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi. Ilmoitusvelvollisuus koskisi varhaiskasvatustalain soveltamisalaan kuuluvaa julkista ja yksityistä toimintaa.

Tämä ensimmäinen osuushan tässä kohdassa koskee 36 §:ää. Mehän olemme aikaisemmin jo päättäneet täällä eduskunnassa tästä päiväkodin mitoituksesta, päiväkodin henkilöstön mitoituksesta poikkeamisesta, mutta nyt sitten, kun siinä on ollut epäselvyyksiä, niin on haluttu tarkentaa, eli esitys on, että lisättäisiin 36 §:ään tällainen virke: ”Poikkeaminen 35 §:ssä tarkoitetusta suhdeluvusta ei ole sallittua henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä.”

Ja sitten tässä esityksessä on lisätty 57 a §, jossa käsitellään henkilökunnan ilmoitusvelvollisuutta. Otan muutaman kohdan tästä:

”Varhaiskasvatustalakehen kuuluvan on toimittava siten, että lapsen varhaiskasvatus toteutetaan tässä laissa edellytetyllä tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun henkilön on ilmoitettava viipymättä varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Ilmoitus tulee tehdä kirjallisesti. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta varhaiskasvatuksen johtavalle viranhaltijalle.

Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä, jos se on välttämätöntä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista kos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

kevat menettelyohjeet on laadittava kirjallisina ja pidettävä julkisesti nähtävillä. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena.”

Ja täällä on sitten 57 b §, joka kertoo, mitä toimenpiteitä ilmoituksen johdosta sitten olisi tehtävä. Täällä on todella tarkkaan esitetty, että jos sitä epäkohtaa tai ilmeistä epäkohtaa ei voidakaan jostain syystä poistaa, mitä silloin tehdään, ja mitä sitten taas varhaiskasvatuksen johtavan viranhaltijan on ilmoitettava edelleen aluehallintoviranomaiselle tai Valviralle, jos epäkohtaa tai ilmeisen epäkohdan uhkaa ei 1 ja 2 momentissa mainituista toimenpiteistä huolimatta poisteta. Eli nämä kaikki on täällä tarkkaan selvitetty. Ja aluehallintovirasto tai Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, eli siis Valvira, voi antaa määräyksen epäkohdan poistamiseksi ja päättää siitä koskevista lisätoimenpiteistä siten kuin lain 58 §:ssä säädetään.

Ja sitten täällä sanotaan vielä, lyhyesti sanon: ”Ilmoituksen tehneellä henkilöllä on kohtuullisen ajan kuluessa oikeus saada tietää, mihin toimenpiteisiin ilmoituksen johdosta on ryhdytty.” Tämäkin on tärkeä kohta tässä pykälässä.

Mutta, arvoisa puhemies, aivan niin kuin tuossa totesin, tämä lähtee nyt meille käsitteilyyn ja toivotaan, että saadaan tälle todella myönteisiä kantoja. —Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kinnunen.

19.38 Mikko Kinnunen kesk: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty monta hyvää puhetta lasten ja perheiden puolesta ja varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Vaikka olemme tänään kuulleet huolestuttavia uutisia tautirintamalla, tähyämme samalla valoisin mielin tulevaisuuteen.

On tärkeää, että meillä on varhaiskasvatuksessa osaavat työntekijät, jotka tekevät sydämellä työtä lastemme hyväksi. Meidän tulee kouluttaa heitä nyt jonkin verran enemmän, jotta osaajapula poistuu. Hallituksen lupaamat uudet aloituspaikat tulevat todella tarpeeseen. Varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat hoitamiinsa ja ohjaamiinsa lapsiin liittyviä ongelmia ja epäkohtia. On hyvä, että tämä lakiehdotus tuo matalan kynnyksen mahdollisuuden tuoda huoli julki.

Keskusta haluaa edistää kaikin tavoin avun tarjoamista lapsiperheille ja kodeille matalalla kynnyksellä. Pieni apu voi ehkäistä isoja ongelmia. Jotta osataan auttaa, on tiedettävä. Huolipuheen tulee välittyä perille. Tähänkin tämä lakiehdotus pyrkii.

Tarvitsemme kuntiin perhekeskuksen, jonka monialaiset työntekijät tukevat lapsia, nuoria, perheitä ja vanhemmuutta yksissä tuumin. Perhekeskuksen tulee tehdä kiinteää yhteistyötä myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa. On tärkeää, että huolipuhe kuuluu, kun vaikkapa tilat eivät ole terveellisiä tai turvallisia tai lapsen oppimisen edellytykset ovat vaarantuneet.

Lain ehdottama velvollisuus ilmoittaa varhaiskasvatukseen liittyvästä epäkohdasta on osa tätä huolipuhetta. Kun pulmiin puututaan ajoissa, ne eivät ehdi kasvaa suuriksi. Varhainen puuttuminen on tärkeää, että lapsi saa riittävän avun ja tuen. Oppimisen polku saa hyvän alun.

Arvoisa puhemies! Tehdään yhdessä kaikkemme, että lapsemme voivat hyvin. Lasten vuoksi kannattaa avata huomisen ovi.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.